

Konference zaměřená na moderní etnolingvistiku přivítá významné zahraniční lingvisty

Ve dnech 27.–29. června se na FF UK uskuteční konference *Kulturní lingvistika pro dnešní Evropu. Člověk, jazyky, hodnoty*. Konference bude svým zaměřením na kulturně orientovanou lingvistiku ojedinělou událostí v českém i mezinárodním kontextu, mj. i proto, že v ní bude věnována pozornost také českému znakovému jazyku. Účast přislíbili významní lingvisté jako Jerzy Bartmiński (Lublin), Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska (Lublin), Alena Bohunická (Bratislava), Mariarosaria Gianninoto (Grenoble), Jürgen Trabant (Berlin), James Underhill (Rouen), Ludmila Volná (Rouen); z domácí univerzity vystoupí Alena Macurová, Irena Vaňková a Naďa Dingová (Praha).

Konference je věnována moderní etnolingvistice, resp. kognitivně orientované kulturní lingvistice. Ta navazuje na humboldtovský směr uvažování o jazyce jako obrazu světa, což je dnes aktuální nejen odborně, ale – jak naznačuje název – i společensky. Další zvláštností tohoto mezinárodního setkání je to, že se snad poprvé v sousedství jazyků, které jsou v perspektivě kultury obvykle zkoumány (v tomto případě češtiny, slovenštiny, polštiny, francouzštiny, němčiny, angličtiny a čínštiny), ocitá i český znakový jazyk a s ním spojená kultura českých neslyšících.

Nápad na uspořádání takto specifické konference vzešel z dlouholeté spolupráce s etnolingvisticky orientovanými kolegy ze zahraničí, především s Jamesem Underhillem z Rouenu a s Jerzym Bartmińským z Lublinu. Na přípravy konference a její program jsme se zeptali doc. Ireny Vaňkové z Ústavu

jazyků a komunikace neslyšících FF UK.

Jak jste navázala spolupráci s francouzskými a polskými kolegy?

Úplně běžně. Prof. Bartmińského jsem oslovila ještě v minulém století, když jsem si přečetla něco z textů lublinské etnolingvistické školy: upoutal mě zcela jedinečný přístup k jazyku, který zohledňoval folklor, umělecké texty a význam viděl v kontextu lidských hodnot a kultury. Z Lublinu se nám pak dostalo mnoho inspirativní literatury, přišla spolupráce, spřátelili jsme se se spoustou zajímavých lingvistů.

James Underhill přišel naopak jednoho dne sám, protože ho zaujaly naše knížky. Bylo to asi před deseti lety, když byl v Praze na nějaké translatologické konferenci (původním zaměřením je totiž překladatel a translatolog). Začali jsme spolupracovat, v roce 2007 nám třeba přispěl do tematického čísla *Slova a smyslu*.

Mezníkem byl rok 2009, kdy jsme v Praze s naší tehdejší kognitivnělingvistickou skupinou pořádali výroční konferenci Asociace slavistické kognitivní lingvistiky. Tam jsme pozvali jak prof. Bartmińského, tak prof. Underhilla, a oni dodnes vzpomínají, jak se v Praze spřátelili. Později nás všechny sblížil velký lublinský projekt EUROJOS, který zkoumal konceptualizaci hodnot v jednotlivých jazycích. Zabýval se třeba pojmem domov, o tom proběhla setkání v Lublinu i v Rouenu. Pod vedením prof. Bartmińského vzniká mezinárodní axiolingvistický slovník, soustředěný prozatím na pojmy domov, svoboda, práce, čest a Evropa. Zatím je na světě první díl – o domově v 18 jazycích.

A v Karolinu právě vychází kniha dvanácti studií Jerzyho Bartmińského v českém překladu – o doslov jsem nemohla nepožádat právě Jamese Underhilla.

Jazyk v kontextu kultury: dvanáct statí z lublinské kognitivní etnolingvistiky

Jerzy Bartmiński, Karolinum, 2016

Lublinská etnolingvistika vycházela původně ze zkoumání lidového jazyka a folkloru, z hledání stereotypů a symbolů ukotvených v lidové kultuře. Později však tento okruh významně překročila a pojmy jako jazykový obraz světa, (jazykový) stereotyp či pojmový, resp. významový profil, a konotace se staly podstatou studia sémantiky v širším, tj. kognitivním, sociálním a kulturním rámci, a to bez ohledu na to, o jakou komunikační sféru či typ textů se jednalo, zda šlo o současný jazyk, anebo o studium jeho předchozích vývojových stadií.

Jerzy Bartmiński je dnes jedním z nejvýznamnějších polských i evropských lingvistů a přední představitel moderní etnolingvistiky, objevil a spolu se svými kolegy uplatňuje originální metody zkoumání sémantických struktur jazyka, jež v mnohém připomínají též kognitivní lingvistiku americké provenience. S pomocí těchto metod lze odhalovat konceptualizační mechanismy koncentrované v kultuře určitého jazykového společenství, v jeho uvažování, způsobu života i hodnotovém systému. Vyjevuje se tak, jaký obraz světa je v daném jazyce fixován: ono specifické, generacemi sdílené, staré (a zároveň se pomaleji či rychleji proměňující) vidění skutečnosti má totiž podobu stereotypů různého druhu a řádu, a ty je možno studiem jazykových a textových dat vynést na povrch, usouvztažnit a interpretovat.

Monografie Jazyk v kontextu kultury přináší českému čtenáři pohled na lublinskou kognitivní etnolingvistiku prostřednictvím těchto prací, které jsou do češtiny přeloženy poprvé.

Kdy jste začali společně plánovat nadcházející konferenci?

První myšlenka vznikla přesně před rokem, v červnu, když jsme pořádali *Dny kognitivní lingvistiky*. To je tradiční konference kroužku studentů a doktorandů z FF UK a PedF UK, kteří se zabývají kognitivní a kulturní lingvistikou. Pozvali jsme Jamese Underhilla, ten přijel a byl setkáním nadšen. Opakoval, že nám tu spoustu zapálených studentů a doktorandů závidí. Poprvé se zde setkal i s kognitivně-kulturním přístupem k českému znakovému jazyku – a vlastně s lingvistikou znakových jazyků vůbec. Navrhl uspořádat v Praze setkání spřátelených badatelů a pozvat i profesora Bartmiňského, protože právě z jeho metodologie mnoho našich doktorandů vychází. Impuls, ideu i prvotní energii dodal tedy James Underhill, a nejen to. Dokázal s sebou přinést i materiální podporu a záštitu univerzity v Rouen, čehož si velice vážíme. Stejně tak si vážíme i velké podpory, které se nám dostalo od paní děkanky FF UK i od pana rektora, kteří konferenci ochotně zaštitili z české strany. Naši studenti se zase obětavě pustili do organizace i odborné přípravy, na konferenci jsme se zaměřili i ve speciálních seminářích.

Na jaká témata především budou přednášky a referáty zaměřeny?

V přednáškách bude věnována pozornost (až na jednu výjimku potvrzující pravidlo) evropským jazykům a evropským hodnotám, jež jsou těmito jazyky nesený. Jak se proměňují? Mizí dosavadní obrazy světa, nivelizují se? Co je dnes v evropských jazycích vnímáno jako cizí? Jak se v nich mluví o člověku – jako o individu, jako o součásti kolektivu? A lze nahlížet na dnešní jazyky prizmatem Humboldtovy filozofie? To jsou jen příklady. Lublinské referáty se budou zabývat metodologickými otázkami: na jakých základech vytvářet kognitivní definici významu, jak stanovovat pojmové profily. Nás v Praze zajímá i to, nakolik lze tyto metody použít také pro studium znakových jazyků.

Odpoledne chceme představit práci našich kolegů, doktorandů a studentů, kteří se dlouhodoběji zabývají kognitivně-kulturní lingvistikou, někteří z nich aplikací jejích premis a metod na

znakové jazyky.

Věříme, že takovéto setkání napříč jazyky i kulturami bude zajímavé nejen pro nás, kdo konferenci připravujeme, ale i pro hosty. Ti mohou všechny přednášky i referáty vyslechnout a zapojit se do diskuse – buď hned, anebo v rámci kulatého stolu ve středu odpoledne.

Mezinárodní konference Kulturní lingvistika pro dnešní Evropu	
datum	27.–29. června
místo konání	nám. Jana Palacha 2
organizátor	Ústav jazyků a komunikace neslyšících FF UK
událost na Facebooku	
webové stránky konference	
Přednášky i referáty budou tlumočeny – jazyky konference jsou čeština, český znakový jazyk a angličtina.	
Studenti a absolventi FF UK a studenti lingvistických oborů v ČR mají vstup zdarma.	

Mezinárodní konference
International conference

Kulturní lingvistika pro dnešní Evropu *Cultural Linguistics for Today's Europe*

Člověk, jazyky, hodnoty.
Man, Languages, Values.

27.—29. 6. 2016

**Filozofická fakulta
Univerzity Karlovy
v Praze**
*Faculty of Arts,
Charles University
in Prague*

Jerzy Bartmiński (Lublin)
Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska (Lublin)
Alena Bohunická (Bratislava)
Mariarosaria Gianninoto (Grenoble)
Jörgen Trabant (Berlin)
James Underhill (Rouen)
Ludmila Volná (Rouen)
Alena Macurová (Praha)
Irena Vaňková (Praha)

Pořádá Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Université de Rouen ve Francii.
Organised by Charles University, Faculty of Arts, Prague in cooperation with University of Rouen, France.

bit.ly/21Jmdzw
bit.ly/1VKtXBM

